

Соколёнок

6/2016

ноябрь - декабрь

Кард

КЪВЕ ВАЦРА САДРА АЯЛАР ПАТАЛ АКЪАТЗАВАЙ ЖУРНАЛ

Рикі алатІа жкетрал,
Амал ийиз адетрал
Чирда квез «Кард» журналди.

Чилин, цавун эквер кьаз,
Чи тарихдин сирер кьаз,
Чирда квез «Кард» журналди.

«Гъвечи рушар, гадаяр,
Кіела, хуьх зи къайдаяр», –
Лугъузва «Кард» журналди.

ТАЙЧА-ШИВ

Петър
Ершов

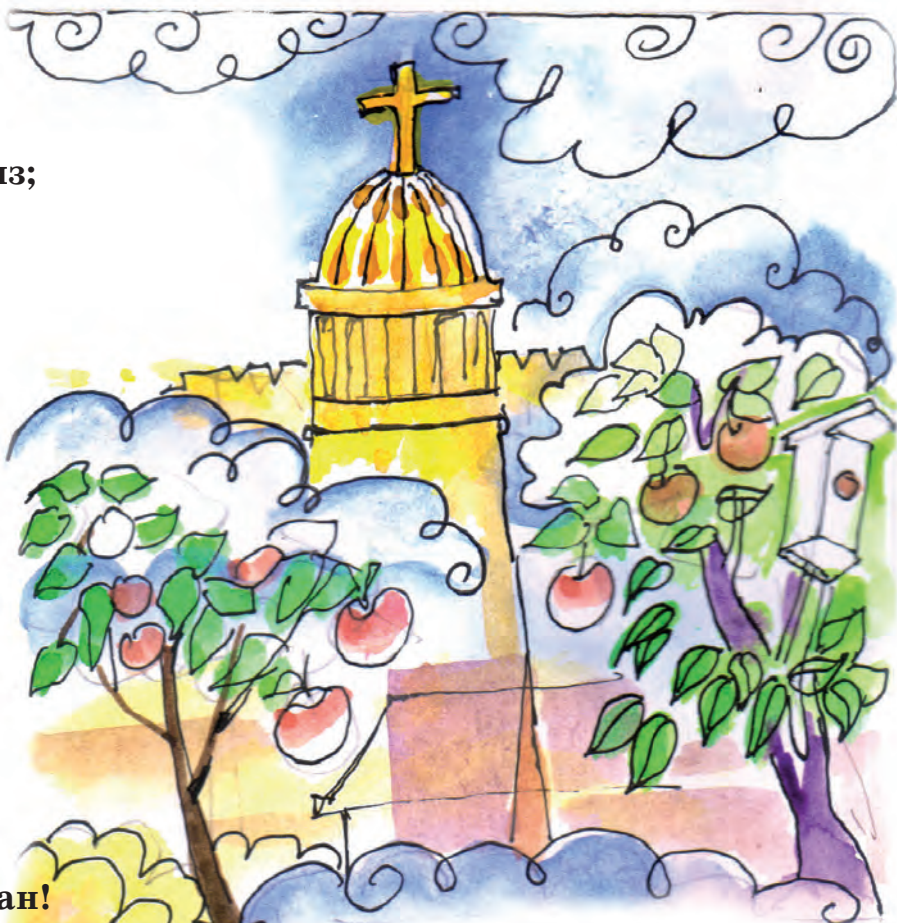
(Эвел алоштай нумрайра ава)

Чилиз сагърай лагъана
Цавал феи Ивана
Авай вич са бегдай къаз,
Бармак къилин паталлаз.
«Аламатар жеда къван!
Гуъзел ятІан чи ватан, –
Иван шивцив рахана, –
Чуъллер галаз дигана,
Жедач цавув ам гекъиг,
Жеч адакай месиз туък.
Чил вуч я къван!.. Хъукъванва,
Чулав я ам, къацІанва;
Ина чил вуч вили я,
Вични гъикъван экуъ я!..
Килиг кван, зи тайча–шив,
А шаркъ патаз къве вилив,
Ярар кузвай гьал ава,
Заз чиз, ана кІвал ава...
ХупІ чІехи я къакъанар!» –
ИкІ лугъузвай Ивана.
«Пачагъ-рушан я ам кІвал,
Чи пачагъдиз и мукъвал
Паб жеда ам, – лагъана
Тайча–шивци Иваназ. –
Йифиз ана рагъ ксуз,
Къведа ксуз варз юкъуз».

Агакбайла, акуна:
 Буьлуьл гулар тагъ кьуна;
 Вири гулар звар алаз,
 Гьар сад кьизил гьуьлягъ яз;
 Пуд гьед ава лап кукьва,
 Ава багьларин юкьва
 Пачагъ рушан тавхана,
 Гимиш хилерал ана
 Ала кьизил кьефесар,
 Анани женнет-кьушар
 Ава уьмуьр шад тухуз,
 Шагьдиз хас мани лугьуз.
 Тавхана, мад кьвалер кваз,
 Я хуьр галай шегьер яз;
 Тавханадин кьилел ярж
 Хкаж хьанва – урус хаш.

Тайча гьахьна гьаятдиз;
 Хкадарна регьятдиз,
 Иван Вацран кьвализ фад
 Фена, гваз и ихтилат:
 «Хийрар, Варз, руш Вацран!
 Зун – Петрудин хва Иван,
 Лап яргъарай атанва,
 Икрам-салам ваз гьанва».
 «Ацукь, Петруд хва Иван, –
 Рахана икь руш Вацран. –
 А ви яргъал уьлкведай
 Экв авай чи бинедал

Атунин вуч я мурад,
 Гьи халкьдикай я вун сад,
 Акъатнатла гьикь иниз,
 Суьгьбет ая вири дуьз» –
 «Зун я Чилин чилелай,
 Хашпарайрин уьлкведай, –
 Ацукьна хьиз, Ивана
 Адаз жаваб хгана. –
 Пачагъ-рушан эмир гваз,
 Гьуьл атлана, салам ваз
 Гьанва, гьакьни гаф ихьтин:
 «Лагъ дидедиз: вучиз чин
 Пуд юкьузни пуд йифиз
 Ава закай чьунуьхиз?
 Вучиз зи ал стхадал
 Ала чимел тир партал?
 Куьз циферай зал ракьур
 Ййизвач бес са экв-нур?»
 Эхь, и гаф тир. – Пачагъ-руш
 Устад я икь рахар хуш.
 Гафар ада лагьай кьван
 Рикьел хкиз жедач ман». –
 «Ам вуч пачагъ, ам вуж я?» –
 «Пачагъ-руш я, ви руш я». –
 «Пачагъ-руш?... Ам тухвайди
 Вун яз тахуй, я хвайди?» –
 Вацра адаз гьарайна.
 Ивана сив ахьайна:
 «Эхь, ам зун я! Хьел мекьвер!

ЖУЖИРЕН
МУЖ

Ханмегъамедов
Алимегъамед -

(Махачкъалада 28 гимназияда
4-классда клелзава.)

(Хъайи кар)

Зи тIвар Ханмегъамедов Алимегъамед я. Зи кIуьд йис хъанва. За Магъачкъаладин 28-лагъай гимназияда 4 лагъай классда клелзава. Гатун каникулар хъайила, зун гъар йисуз вах Лейлани галаз хуьруьз хъфизва чIехи бубадизни дидедиз куьмекар гуз. Хуьруьн тIвар Хутунар я Мегъарамд райондин. Чна мерейрни клерецар ва шуьмягъар кIватIиз, мадни кIвалин гъайванриз килигиз куьмекар гузва. Алатай гатуз заз акур са вакъиадикай заз лугъуз кланзава. Са юкъуз чна багъда шуьмягъар кIватIзавай. ЧIехи бубади тарар юзуриз, чна тарцин кланик кIвахъай шуьмягъар чантайриз кIватIзавай.

Садлагъана чIехи бубади заз эвер гана. Патав фена килигайтIа, тарцин кланик шарагарни авай нуькIрен муг аватнава. Шарагар къуд авай, чебни гъвечIи гуьрчегбур тир.

ЧIехи бубадивай за хабар къуна, бес и шарагрис чна вуч ийида, абуруз гьикI куьмек гуда?

И юкъуз къайи гар авай. Гару яна нуькIрен муг шарагарни аваз тарцIй чилел аватнавай.

Чавай нуькIрен муг элкъвена тарце эхцигиз хъанач. Ам сакIани тарцин хилел акъваззавачир.

Эхирни нуькIрен муг чна патав гвай къакъан цлал эцигдайвал хъана. Каци тухун тувурай лагъана къуд патахъай кIевини авуна муг. Шарагрин диде – нуькI гъиканатIа лугъуз чун фикирдик акатна, чна гуьзетиз башламишна.

Чун са бегъем вахтунда гуьзетиз акъвазна, амма шарагрин диде – нуькI санани авачир.

Чна фикир авуна, белки тарце муг амачиз акурла шарагрин диде, абур жагъуриз кIанз, вичин шарагрехъ къекъвез фенватIа?

Мука авай шарагрини язух къведеай тегъерда гъарайзавай. Заз нуькIрен шарагар лап язух атана. Зани зи ваха

багъдай пепеяр шарар жагъуриз, абур куьлукъ ийиз, нуькIрен шарагрин тIуьн гана. ИкI абур чна пуд юкъуз хвена. Ахпа бубади тахтайрикай нуькIрен муг туькIуьрна тарце куьрсарна, шарагарни гъана эциг хъувуна. Шарагрин диде нуькI вичин балайрин патав муказ хтайла чаз гзаф шад хъана.

Чи багъда мад нуькIверин назик сер гъатна.

Къушари зиянкар гъашаратарни терг ийизва.

Абур чи дустар я, абур чна хвена кIанда.

Багъда авай билбилдин сес,
Хкажзава на чи гъевес.
ТIебиатдиз куьмек гана,
Къачу куьне михъи нефес.

Пичче

Алай чкадал юзаз, саклани секин тежезвай Киватли-Киватлаша, гъил хкажна, муаллимдиз лагъана:

– Я малим, зи свах тлазва, зун хъфена кланда.

– Гъи свах я, ахъая кван сив.

Киватли-Киватлаша сив ахъайна, вичин якъутар хътин сарар къалурна.

– Тлазвайди гъи свах я? – мад жузун муаллимди.

– Ам заз чидач, чан малим, дидеди гайи тапшуругъда а тайинвал авачир. Ада заз «свах тлазва» лагъ, чан хва, лагъанай.

– Яъ, вучиз лагъанайтла яраб?

– Къе данаяр хуьдай нубат чиди я, малим.

Киватли-Киватлаша ксанвай вахаз тунвай къве ичиникай сад тлуьна.

– Яда, на ам вучиз тлуьна? – хабар къуна члехи стхади.

– Зун батлул я, чан стха, ягъалмиш хъана зун. Амма за а ичин цилер тунва, гатфар атайла за абур чи багъда цада, тарари бегъер гайила, ичер вири вахаз хъурай.

– Яда, текъей къуьрен шурвайрикай рахаз вибур вуч къундармаяр я?

– Къундармаяр ваъ, малим, гележегдикайни фикирна кландачни?

– Вуна гила мектебда клелзава, чан хва. Заз чиз, ваз гила нуькверикай гъим гъи нуькI ятла чир жезва.

– Гьелбетда, чан малим, – жаваб гана КватИ-КватГаша.

– ЯтГа, лагъ, чан хва, о-отГа си-минал ацукънавай къве нуькІрекай гьим хуьруьн нуькІ я, гьим хархар нуькІ?

КватИ-КватГаша гьасятда жаваб гана:

– Им лап регьят суал я хьи, чан малим. Кьин хьуй хьи, хархар нуькІрен патав ацукънавайди хуьруьн нуькІ я.

* * *

– Эхиримжи йикъара бадедиз акуна: хтулди хуьрек тІимил незва. «Им гьина авачТани, ширин-лухрин кар я», – фикирна ада ва шекер, кьенфетар клевирна. Ан-жах клевирна лагъана вучда? Куь-лег алай чка КватИ-КватГашаз чир хьанвай. Тадиз са гьапа авай кьенфетар кьачуна, адаз куьчедиз катиз кІан хьана. Гьа и арада къурук квай баде гурарай винелди хкаж жезвай. Вучда? Шалвардик жибинарни квачир-ди. Бирдан адан вилер хкунихъ галай вичин бармакда акьуна. Гьасятда бармак хкунихъай галудна, кьенфетар адан кІане туна, ада бармак кьилел алуькІна. И югъни кузвай рагъ авай гатун югъ тир.

– Ву-у, я чан бала, – мягьтел хьана ам акур баде, – ихьтин юкьуз бармак алуькІиз ваз чими тушни?

– Чими ятГани, чан баде, ру-фуниз регьят жеда, – жаваб гана КватИ-КватГаша ва, баде хиялрик кумаз, ада куьче-диз чамарна.

АРТУХАН СЕДЕФ

Туп-лаш кьугъвазвай майдандилай К'ват'и-К'ват'аш звериз-звериз к'вализ хтана. Са гъиливди ада вичин шалвардин фертер кьунвай. Ина кьекъвена ам, ана кьекъвена ам, саныни седеф жагъанач. Садни акуна адаз ч'ехи стхадин ц'ийи пенжек. Тамам са декъикъада ам хияллу яз пенжекдиз килигиз амукъна. Бирдан адан кьилиз фикир гъахъна: «Гъина авачт'ани, ягъалмиш хъана цванвайди я». Адаз, мук'рат' къачуна, ам алудиз к'ан хъайи береди бадедиз аквада.

– Я чан хтул, бес ц'ийи пенжекдилай седефар ат'удани, – хабар кьуна бадеди.

– Им артухан седеф я, чан баде, – жаваб гана К'ват'и-К'ват'аша, т'уб пенжекдин хилел тук'луърна. – Килигни...идаз гъалкъ'ани авач.

Са сеферда Аци-Бациди К'ват'и-К'ват'ашавай т'алабна:

– Я К'ват'аш, вахъ кьве шенп'и ава. Ваз минет хъуй, сад заз багъиша.

– Гъи шенп'и?

– Ваз гъайиф тушт'а, лацуди.

– Ваъ, – ат'ай жаваб гана К'ват'и-К'ват'аша, – лацуди заз пара к'ани шенп'и я.

– Ак' ят'а, ч'улавди це.

– Валлагъ, за ваз гудай, Аци-Бацци, анжах бегенмиш тахъай вуч хъайит'ани садазни багъишмира, лагъана заз бахди.

– Я баде, чи гурцѹл дили хъанва жал? – хабар къуна Кѳватѳи-Кѳватѳаша.

– Гъикѳ?! – мягътел хъана баде.

– Къе экубилай са ламрахъ галтугзава.

– Ламрахъ? – гена мягътел хъана баде. – Бубани дагъда ава, чан бала. Ам нин лам хъурай?!

И гафар лугъуз-лугъуз баде даКѳрдиз мукъва хъана. Анжах адаз акур затѳ хъанач. Гурцѹл лагъайтѳа, кѳуф чиле туна, лепѳ-лепѳ къачуна элукъзавай.

– Гъинава а лам, я чан хтул – хабар къуна ада, вилер гъеле даКѳрдал аламаз.

– Гъаятда, чан баде. Кѳандатѳа, шани. За къалурда ваз.

Абур гъаятдиз эвичѳна.

– Атѳангъе, килигни, чан баде, килигни, – Кѳватѳи-Кѳватѳаша, бадедиз аквазвачиртѳани, тѳуб гурцѹлдин вилик инихъ-анихъ катзавай пепедал тукѳлурна.

– Я чан хтул, мектебдиз фир вахт хъанва, гъереката. Тахъайтѳа, вун геж жеда.

– Ерли ашкъѳ авач, валлагъ, баде. Эхиримжи вахтара абуру заз къведар эцигзава, – жаваб гана Кѳватѳи-Кѳватѳаша.

– Алад, алад, чан хтул, – хълагъна бадеди. – Тахъайтѳа, абуру ваз садарни эхцигдач.

Кѳватѳи-Кѳватѳаша столдихъ ацукъна иштягъ авачиз ширин чайдихъ галаз фу незвай. Абурал са къил чѳугваз атанвай халади бирдан лагъана:

– Валлагъ, чан вах, чи каци ерли фу незвач. Якни некѳедин чар тѳалабзава.

И гафарихъ яб акалай Кѳватѳи-Кѳватѳаша, ухът алатна хъиз, лагъана:

– Э-э-гъ! Гъикъван хъсан жедай, чан хала, эгер зун куъ кац тиртѳа.

Квез Суворовакай гзаф ван хъана. Квез ам гъихътин баркаллу полководец тиртIа, чида.

Квез Кутузовакайни гзаф ван хъана. Квез Кутузовни чизва. Куъне и полководецрин гъакъиндай ктабар кIелна. Квез кинофильмаяр акуна. Акунани? Акуна. Лап хъсан.

Аквадай гъаларай, квез Наполеонакайни ван хъана. Адакайни ктабрай кIелнани? Москва къахчуз кIан хъайи Наполеон вуч я, гъам! Ахпа вичин къушунни къаю тухвана, терг хъана, сагъ амукайбурухъ галаз сана лам Москвадай вичин Франция галайнихъ катнай гъа, рикIел хквезвани? Эхъ, эхъ, Кутузова адаз гъахътин кар къунай. Чизва? Валлагъ, квезни баркалла! Квез вуч пара чизва?

АкI ятIа, за квез зи цIийи ихтилат башламишзава. Яб гузвани? Яб це. А патавайбурузни лагъ: ван тавурай. Агатна, яб гурай.

Гъа и Наполеон, Кутузова адаз лап дуъз кар къадалди, ам гъеле Москвадив агатдалди, идан патав Кутузова вичин векил ракъурда. Вичин итим, вичин яр-дуст кас.

Вучиз ракъурна лагъайтIа, Кутузоваз дяве ийиз кIанзавачир. Ам пара арифдар итим тир. Регъимлу, дуъз инсан тир. Наполеон лагъайтIа, дявекар тир. И кар Кутузовазни чизвай. Гъавилляй ада вичин векил ракъурна: вучиз чна инсанар кърмиш ийин? Абурун тахсир вуч я? Квез я и дявеяр? Абур тавуртIа жедачни? Ахпа чун пашман жеда: ша чна виликамаз са фикир ийин.

Гъа и фикирар агакъарун патал Кутузован векил атана агакъда Наполеонав. Эл адет яз, салам гана, гъил къада. Ахпа яваш-яваш и касди Наполеоназ Кутузован фикирар суъгъбетда.

Къудур хъанвай, къизмиш хъанвай Наполеоназ адан гафарин ван жезвайни? Ам ацукънавай чкадилай къудгъун жеда:

– Рахунар, рахунар! Вуч рахунар авайди я? А куъ рахунар заз герек рахунар туш! – барут хъиз хъиткъин жеда им. – Рахунар куъне квез тур! Чир хъанани? Рахунар... Вуч рахунар? За уълквеяр къахчузвайди я, ибурунди рахунар!

– Фельдмаршал Кутузован фикирар я, за лагъана, – лугъуда векилди. – За зи буржи къилиз акъудна. Хъел къвемир.

– Фельдмаршалдин фикирар... Адахъ галаз зун Москвада рахада! Зун куъ пачагъдин тахтунал ацукъда, куъ фельдмаршални куъ пачагъ акъвазарда за зи вилик! Гъа чIавуз зун абурухъ галаз рахада! Гъанал жеда зи рахунар!

ИкI лагъана, Наполеон кис жеда. Ахпа адан къилиз са фикир къведа. Ам садлагъана Кутузован векилди хъ элкъведа:

– За вавай хабар къадай са гаф ава.

– Буюр.

– Амма чир хъухъ: вуна заз дуъз жаваб гуда гъа–а!

– Буюр, буюр.

– АкI ятIа, ацукъа.

Икъван чIавалди ацукъа талгъана,

гила ацукъа лугъузва. Бегъем акъуллу итим хъаначир ам. И Наполеон. Идаз вуч хабар къаз кІанзаватІа?

– Эвелни-эвел вуна заз жуван тІвар лагъ.

– Зи тІвар Балашов я.

– Ба-лаш...Ба-лаш-ов, – кьил юзурда Наполеона. – Ба-лаш! Гида за ваз, Ба-лаш, суал гузва: Москвадиз гьи рекъяй фейитІа, хъсан я?

– Москвадиз гьи рекъяй фейитІа хъсан я? – адан суал тикрарда Балашова.

– Ун. Куьруь, кестирме рехъ!

Фикирда Балашова, фикирда, фикирда. Идаз садлагъана жаваб гана жедач. Идан акъул ахтармишна кІанда. Зигъин авай, къанажагъ авай итим хъана и Балашов. ТахъайтІа ам Кутузова вичин векил яз Наполеонан патав ракъурдайни? Ваъ, гьелбетда.

– За ви жаваб гуьзлемишзава, Балаш, – лугъуда Наполеона.

– Исятда, – лугъуда Балашова – Исятда, исятда!

Аквада Балашоваз, дуьз я, идан тІвар-ван акъатнава, амма дуьз лагъайтІа, им кьиле гар авайбурукай я. Я идахъ акъул аваз аквадач, я мари-фат. Хъайиди хъурай: за идаз кутугнавай са жаваб гуда. Идан кар Кутузова гьикІ хъайитІани аквада, амма ада а кар аквадалди, за са дерин мана авай гаф лугъун кван. Акван им зи гъавурда акъадатІа!

Наполеон акъвазнава Балашован сивиз килигиз.

– Куь къаст Москва къахчун я, ам заз чизва. ГьакІ хъайила, – лугъуда Балашова, – куьн Москвадиз Полтавадин патавай фейитІа, хъсан жеда.

– Полтава?

– Эхъ, куьруь рехъ Полтавадин патавай ава.

– Полтава... Заз ам са гъинай ятІани ван атай гаф я...

– Ван хъанатІа, хъсан я, – лугъуда Балашова.

– Къалура картадай.

Балашов килигда картадиз. Къа-лурда.

– Ингъе, гъа и рекъяй.

Наполеона кьил юзурда.

– Чир хъана. Куьн къулухъди хъвач, Ба-лаш. Лагъ фельдмаршалдиз! Зун Франциядай иниз раунар патал атанвай кас туш. Чир хъурай, Европа зи гъапава, лагъ! Вич зи вилик есир яз, кьил агъузна акъвазайла, зун вичихъ галаз рахада, лагъ!

Балашова кьил юзурда.

Хкведа Балашов Кутузован патав. Суьгъбетда вири хъайи-хъайивал!

Наполеон Москвадиз гьи рекъяй фенатІа, дуьз лагъайтІа, садазни чидач. Балашова къалурай рекъяй фенани, феначни? И гьакъиндай са касдини кхъенвач.

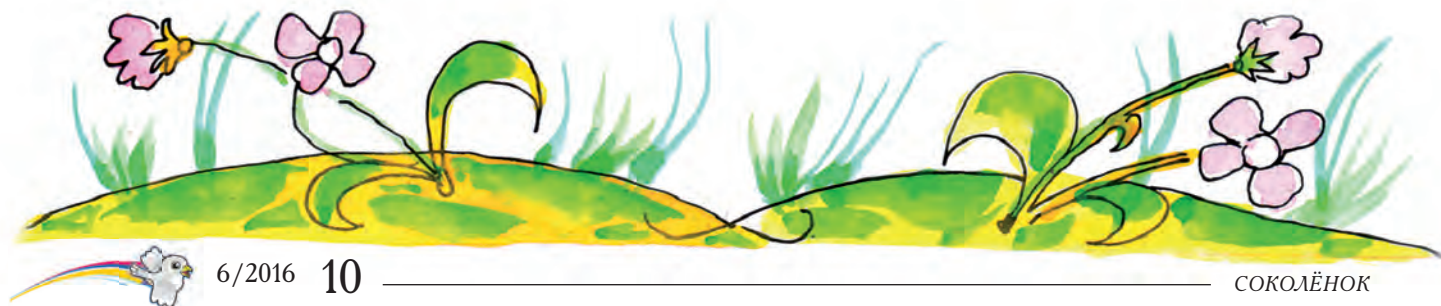
Амма Балашова Наполеоназ къалурай рехъ гзаф маналу рехъ тир. Полтавадин патавай яна вач...

Къез им вуч лагъай чІал ятІа, чизвани? Ваъ. Яб це.

Шведрин королдиз Москва къачуз кІан хъанай гъа-а! рикІел хкваш. Хканани? Полтавадин патав ам Петр Садлагъайда къаршиламишна. Гъа инал, Полтавадин патав ам ругругнай. Сад амай кван адахъ галаз атайбурни вири кукІварнай.

Гъа и жавабдалди Балашова Наполеоназ лугъуда кван: са вахтунда шведрин королдизни, ваз хъиз, Москва къачуз кІан хъанай. Амма Полтавадин патав адан эхирзаман авунай!

Баркалла ваз, Балашов! Ви камаллу жаваб тарихдани гъатна, ктабрани.

Бубадин Руш

Шагвабудице

Шабаатов

Ківале ийиз миxъивилер датІана,
Миланадив гвайди назни дамах я.
Яд гуз, гелкъуьн дакІардаллай цуькверхъ,
Лугъун за квез, – лап рикІ алай кІвалах я.
Гуьзлемишиз кІвалахдилай хуькведай
Вахтни руша, гъар къуз буба кІвалихъди.
Вилер кІанда килигдай а арада,
СакІ вегъеда, валлагъ, ада къилихъди,
Яргъай ам акурла, тикдиз къуна къил,
Зарбдиз катда вич кІвачерик зурзаз чил.
Жкадарна гъат хъана бубадин хура
Са саягъ теменар гуда хъи руша.
Зи буба хътинди мад авайди туш,
Лугъуз гъевеслу жеда бицІи руш.

ХЪСАН ВАХТ

Мартдин варз алуькъяйла
Яран сувар къвезва чаз.
ПичІек афар ийидай
Таза вергер жезва чаз.

Миланани – зи хтул
Ведре ацІай вергер гваз
Хтана нянихъ кІвализ,
Таза, назик гъилер кваз.

– Агъ, чан бала, – лагъана
Адаз Халум дидеди.
Каначни лагъ гъилер ви,
А чІар алай вергери?
Мартдин варз атайла,
Бала, зазни шад жеда.
Яран таза вергерихъ
ВиртІедихъ къван дад жеда.

Дидед адаз авунай
Бул пичІекар, афарар...
Валлагъ, хъсан вахт я март,
Миланадин гафарай.

КЪУДА

СТХА

Тъубсейн Рамазанов

Хъана къван, хъанач къван са ма-
гъалда аламатдин са диде. И дидедихъ
галаз-галаз къуд хва хъана. Ибур буй-
диз сад-садалай гъвечли тиртани,
ухшарар сад тир. Амма абурун хесе-
тар гъихътинбур ятла садазни чизва-
чир. Къудани санал недай, къудни са-
нал ксудай, амма гъар сад, вичиз кІан
хъайила, къарагъдай.

Са пакамаз фад диде ахварай ава-
тайла, аквада: гъвечли хва месик ку-
мач. Муькуь пуд хух ацалтна ксанва.

Къекъвена диде хцихъ, къекъвена...
Пуд югъни алатна, пуд йифни, мадни
цїийи югъ алуькна... Гъа и чІавуз ди-
дедиз вичин хва жагъана. Ам чир тех-
жедай тегъерда дегіш хъанвай. Вич-
ни са чуьлда авай.

— Хъша кІвализ, чан хва, — лагъа-
на дидеди.

— Акъваз, чан диде, гъерекатмир.
Садра за и тумар цана куьтягъин.
Ахпа хкведа зун.

КІвализ хтай дидедин кІвачерин
ванци къвед лагъай хва уях авуна.

— Я диде, чи гъвечли стха месик
кумач хъи? — суал гана ада.

— Ада чуьлда кІвалахзава, чан бала,
— лагъана дидеди.

— Ада вуч кІвалахзаватла, килигин
къван зун.

И стха фейитла, аквада: гъвечли
стхади цанни цанва, тумарни накъ-
вадик кутаз агакънава. Яваш—яваш
чиляй векъ-цукъни экъечІава.

— Хъвач кІвализ, — лагъана
къвед лагъай стхади. — Гила нубат
зиди хъуй. Вун галатнава.

Гъвечли стха хъфена. Гила
кІвалахдик экечІай стхадиз са еке
харал акуна. И харалда чимивал
авай къван! Стха, харалдин сив
ахъайна, ам далудал къуна, чуь-
ллера къекъведа. Къекъведайла,
чимивал къуд патаз чкІана.

Гъа и чІавуз дидеди пуд лагъай стха ахва-
рай авудна, вучиз лагъайтІа гъвечІиди га-
лат хъана хтанвай.

– Ва-а-а, – лагъана ахварай аватайда,
– и чи са стха авач хъи?

– Ада чуьлда кІвалахзава, – лагъана
дидеди.

– ЯтІа, зунни фида, – лагъана ахварай
аватай стхади. ИкІ лагъана, ам фена.

Пуд лагъай стха чуьлдиз атайтІа, ак-
вада: къуд пад къацу хъанва. Къуд пад
яруни цІару хъанва. Ина маса рангар-
ни ава. Чуьлдикай гуьрчегди хъанва.

– Я чан стха, вуна вири рангар жу-
ваз къачуна, жува чуьлдиз пайна. Бес
заз вуч хъуй?

– Вазни ама, – лагъана кІвалахзавай
стхади.

– Хъипи ранг заз кІандач!

– А рангадихъ вичин девлетар
гала, чан стха. Пашман жемир, эгечІ
кІвалахдив, зун ял акъадариз хъфида.

– Де хъуй ман, хъвач кІвализ. Диде-
дин патав ахлад. За кІвалахда.

Пуд лагъай стха кІвалахдив эгечІна.
Хъфей стхадин кІвачерин ванци чІехи
стха ахварай авудна.

– Чи са стха авач хъи, диде? – гъасят-
да хабар къуна ада.

– Чан хва, – лагъана дидеди, – вун
яргъалди ксана. Вирида кІвалахна.
И къведа, хтана, ял акъадарзава, сад
чуьлда ама.

– Зунни фида! – лагъана чІехида ва
ам гъасятда рекъе гъатна. Рекъе адан
кІвач са зурба харалдихъ галкІана. Ам,
алукъ тавуна, нуфт къакъатна. КІвач
галкІай харалдин сив ахъа хъана, адай
къай, живедин цІверекІар чкІиз башла-
мишна.

– Маса затІ куьне заз тунвач, – ла-
гъана чІехи стхади кІвалахди галатар-
навай пуд лагъай стхадиз, – вучда, гъа и
затІ гваз чуьллера къекъведа зун. Галат
хъайила, куь къилив хкъведа.

Ада вичи хиве къурвал авуна. Къуд пад
живедин кІаник сушт хъанвай. Лап яргъал-
яргъариз фидалди къайни жив чукІурай
стха эхирни галат хъана. Ам аста-аста
камаралди дидединни стхайрин къилив
рекъе гъатна. Лугъуда хъи, гъар сефер-
да ксанвай стхайрикай сад вахтуналди
квахъзава. Абуру нубатдалди чилиз
къуллугъзава. Абурулай диде
пара рази я.

МАЛЛА НЕСРЕДИНА КЪАЛУРАЙ РЕЖЪ

– Исятда гзафбуру гьукуматди-
вай ссуда къачузва. Къандатла, са
миллион къачу, къандатла цуд мил-
лион. Вуна вучиз къачузвач?

– Яда, ахпаамвахкана къандачни?

– Цувад-къад йисан... Вахтун-
да... Валлагъ, ви акьулдиз хасарат
хъанва. Къачу са цувад миллион!
Кеф члугу! Вуна авамвалзава... Ин-
санриз пака вуч жедатла чизвач ваз
цувад-къад йисалай... Гъ-гъе-гъе!
Садра Малла Несрединни Хан гьуъ-
жет жеда къван. Маллади лугьу-
да: За, хан, зи ламраз ктаб келелиз
чирайтла, вуна вучда? «За ваз са
ламран пар къизилар гуда – лугьу-
да Ханди. – Чир тавуртла, за ви гар-
дан ягъиз тада».

– АкI ятла, са пай вилик амаз, –
лугьуда Маллади.

Рази жеда хан.

– Муьгълет цуд йис, – лугьуда
Маллади.

Хан рази жеда.

– Вуна ламраз ктаб келелиз гьикI
чирда, я гуч тахъай кас? Вун гиж
хъанвани? – гъарай акъатда папай.

– Гъе-гъе-гъе! – хъуредат Малла.

– Риклиз азият гумир. Секин хъухъ.
Цуд йисалди я хан рекьидат, я –
лам! И чи гьукуматни гъа хан са га-
фар я.

За са къадар фикирна. Ахпа
къетна: дугъридин ссуда къачуз-
вайбур камаллу инсанар я.

Турфандизни ци винел къадайди,
Верчер гзаф хъайила хадайди.

Ам суьруьдин кыле жеда,
Чи бадедин гыле жеда.

Халичадал кьублерда,
Салан мешреб, иерди,
Бустандани аквада,
Чун ам гьалчиз кьугъвада.

Балугъчидин алат я,
Жанавурдин сивева.
«КІвачин къапар» кьетІенбур,
Къар авайла бегъембур.

Къене жеда какадин,
Вирени вич аквади.
РикІ алай ранг экуьнин,
Булушка я ракъинин.

Къаткида чи кІвачерик,
Недач, чалдач верчери.
Дамах я ам пенжеррин,
ГъакІни гуьзел бикейрин.

Таразни ава, дагъдизни,
Ам вичел алайла дахдизни.

Соколёнок

ISSN№0206-7978

Кард

6/2016

ноябрь - декабрь

Иллюстрированный детский журнал.
Издается один раз в два месяца.

Учредитель:
Министерство печати и информации РД.

Регистрационный номер
ПИ №ТУ05-00348 от 01.12.2016г. вы-
данный управлением Роскомнадзора по
республике Дагестан.

Издается с января 1980 г.

Главный редактор
Мурад Ахмедов

Редколлегия:
Х. Хаметова (редактор)
А. Кардаш
А. Исмаилов (зам. гл. редактора)
З. Кафланов
К. Акимов
Т. Зургалова (ответ. секретарь)

Худ. редактор З. Даганов
Тех. редактор Т. Лузина
Художник номера М. Муталибов
Оформление обложки М. Муталибов

Дата выхода в свет 19.12.2016г.
Тираж 658 экз.
Заказ № 354

Типография: ООО «Издательство «Феникс
пресс».
Адрес типографии: 367018, РД
г. Махачкала, ул. Петра I, 61.

Редакция и издатель: Государственное
бюджетное учреждение Республики
Дагестан «Редакция республиканских
литературных журналов «Соколенок» и
«Литературный Дагестан».

Адрес редакции и издателя: 367025,
РД, г. Махачкала, ул. Даниялова, 55.

Лезгинский язык

Индекс: на год - 63338,
на полугодие - 73906.

Цена свободная